

18. februar 2005

L:\TEKST\FORLAG\LO\Artikler\Konsulenter har sat integrationa f etniske minoriteter på dagsordenen.doc/jp

Artikel

**Konsulenter har sat integration af etniske
minoriteter på dagsordenen**

af

Leif Olsen

akf forlaget
februar 2005

Fire netværkskonsulenter har medvirket til at få sat folkebibliotekernes rolle i integrationen af etniske minoriteter på dagsordenen samt bidraget til realisering af projekter og udvikling af ideer i løbet af deres toårige projektperiode fra august 2002 til juli 2004¹. Det er hovedresultatet fra akf's evaluering af Biblioteksstyrelsens og Statsbibliotekets/Indvandrerbibliotekets² projekt »Konsulenter i regionale netværk for biblioteksbehandling af etniske minoriteter i et kulturelt mangfoldigt samfund«. Evalueringen blev gennemført i perioden fra januar 2003 til august 2004 og er netop blevet offentliggjort (Olsen 2005, se www.akf.dk).

Visionen bag netværkskonsulenterne

Biblioteksstyrelsen bidrog i maj 2002 til at oprette fire deltidskonsulentstillinger for en toårig periode. Formålet var at styrke folkebibliotekernes rolle i arbejdet med integration af etniske minoriteter³ i det danske samfund. Baggrunden for Biblioteksstyrelsens initiativ var bl.a. viden om bibliotekernes rolle i integrationsarbejdet, der var udsprunget fra to undersøgelser. Undersøgelsen »Kulturinstitutionernes bidrag til det kulturelt mangfoldige Danmark« (Hvenegaard 2001) viste, at mange kulturinstitutioner gerne ville medtænke etniske minoriteter, men ofte ikke vidste, hvordan de skulle gribe sagen an. Undersøgelsen fremhævede, at bibliotekerne var blandt de kulturinstitutioner, der var nået længst på området og derfor kunne beskrives som mangfoldighedens stifindere. En anden undersøgelse »Frirum til integration« (Christensen 2001) viste, at de etniske minoriteter i lige så høj grad som den øvrige befolkning var lånere på bibliotekerne. Biblioteksstyrelsen m.fl. konkluderede på den ene side, at de danske folkebiblioteker spiller en vigtig rolle i arbejdet med integration af etniske minoriteter i kraft af deres brede informations- og kulturprofil. På den anden side erkendte man, at arbejdet kunne styrkes gennem yderligere udvikling, hvorfor man valgte at søsætte et initiativ med landsdækkende konsulenter til at styrke, støtte og udvikle indsatserne for etniske minoriteter i de danske folkebiblioteker (Biblioteksstyrelsen 2002). Konsulenter fik ansvar for hver deres del af de fire netværksområder, som landet blev opdelt i.

Figur De fire netværk

1

Spørgeskemaer til folkebibliotekerne via e-mail og internet

På baggrund af formålene med konsulentmodellen indgik akf i dialog med projektets styregruppe og projektleder omkring udformningen af en relevant evaluering inden for rammerne af de afsatte midler til evalueringens gennemførelse. Der var mange mulige og relevante indfaldsvinkler til evalueringen afhængig af, hvilke type(r) af viden om henholdsvis processer og resultater man ønskede at sætte fokus på (Rieper 2004). I udgangspunktet var styregruppen og projektlederen interesseret i at få belyst såvel processer som resultater af konsulenternes indsatser og samarbejde med folkebibliotekerne. Rammerne for evalueringen tillod dog ikke at rumme alle aspekter, hvorfor der blev gennemført en prioriteringsproces i forhold til, hvilke aspekter af konsulentmodellen der skulle evalueres. Der skulle således bl.a. vælges mellem at evaluere, i hvor stort omfang folkebibliotekerne blev påvirket af konsulenternes indsatser (breddeanalyse) eller at evaluere processerne i konsulenternes arbejde og deres samarbejde med relativt få udvalgte biblioteker (dybdeanalyse). Valget faldt ud til fordel for en spørgeskemabaseret evaluering af bredden i konsulenternes indsatser. Evalueringen skulle afdække, i hvilket omfang folkebibliotekerne brugte konsulenterne og lod sig påvirke af deres indsatser i forhold til udbygningen af deres biblioteksbetjening af etniske minoriteter. Herudover skulle evalueringen også bidrage til at afdække aktivitetsniveauet og folkebibliotekernes planer for deres fremtidige indsatser i forhold til deres betjening af målgruppen etniske minoriteter. Metodisk er denne del af evalueringen gennemført som to internetbaserede spørgeskemaundersøgelser blandt folkebibliotekerne i henholdsvis foråret 2003 og foråret 2004.

Sideløbende med breddeevalueringen blev det besluttet at gennemføre et supplerende fokusgruppeinterview med konsulenter og udvalgte repræsentanter for folkebibliotekerne. Endelig skulle evaluator deltage i en række møder og relevante konferencer i forbindelse med projektets gennemførelse, hvilket gav evaluator en vis indsigt i processuelle og kvalitative aspekter af projektet og dets gennemførelse.

Hovedspørgsmål

Til brug for spørgeskemaundersøgelsen blev der ud fra hovedspørgsmålene udarbejdet konkrete spørgsmål under følgende temaer, som evalueringsrapporten er bygget op omkring:

- Folkebibliotekernes kendskab til og kontakt med konsulenterne.
- Folkebibliotekernes kontakt med etniske minoriteter.
- Folkebibliotekernes biblioteksbetjening af etniske minoriteter.
- Folkebibliotekernes viden om biblioteksbetjeningen af etniske minoriteter.
- Folkebibliotekernes samarbejde med parter uden for biblioteksverdenen om biblioteksbetjening og integration af etniske minoriteter i det danske samfund.
- Folkebibliotekernes samarbejde med andre biblioteker om biblioteksbetjeningen af etniske minoriteter.

Svarpersoner og svarprocenter

Det var målet at få alle landets folkebiblioteker repræsenteret i spørgeskemaundersøgelsen, da det naturligvis ville give det bredeste og bedste billede af, hvordan der arbejdes med biblioteksbetjening af etniske minoriteter i landet som helhed. I 2003 fik akf, i samarbejde med projektleder Rubina K. Afzal og lederne af folkebibliotekerne, oparbejdet oplysninger om 479 relevante medarbejdere og ledere i de danske folkebiblioteker, som herefter indgik i undersøgelsen. Heraf besvarede 376 (svarprocent 78) det første spørgeskema i maj 2003. Disse svarpersoner indgik så videre i den anden del af den samlede spørgeskemaundersøgelse i marts/april 2004, hvor 287 besvarede det andet spørgeskema (svarprocent 76). Den samlede svarprocent for det panel af svarpersoner, der har svaret på begge spørgeskemaer, ud af den oprindelige gruppe af svarpersoner, blev således på 60% (479/287).

Bibliotekerne fik hurtigt kendskab til konsulenterne

En af de første opgaver for konsulenterne var at få udbredt budskabet til folkebibliotekerne om projektets opstart, formål samt konsulenternes organisatoriske placering og opgaver. Denne markedsføringsindsats bestod i en række tiltag, bl.a. den landsdækkende konference »Integration, kultur

og biblioteker«, der blev afholdt den 3. marts 2003 i København med deltagelse af integrationsminister Bertel Haarder. Herudover blev der udarbejdet pjecer, ligesom de enkelte konsulenter formidlede informationer om projektets opstart. I den første spørgeskemaundersøgelse i maj 2003 spurgte vi derfor, om svarpersonerne havde kendskab til projektet. Det viste sig, at knap 90% af svarpersonerne kendte til projektet, mens godt 10% ikke kendte til projektet, før de fik spørgeskemaet. Spørgeskemaet bidrog således også til, at flere svarpersoner og biblioteker fik kendskab til projektet samt direkte mulighed for at søge yderligere informationer via projektets hjemmeside, hvortil der var et link i den fremsendte følgen-mail.

Det viste sig, at godt en fjerdedel af svarpersonerne havde fået kendskab til konsulenterne gennem en kollega, og knap en tredjedel havde fået kendskab til konsulenterne via deres arrangementer, mens hver fjerde havde fået kendskab til projektet gennem andre kilder, hvor også personlige kontakter træder frem som vigtige. Internettet har haft nogen betydning som informationskilde, idet knap hver ottende har fået kendskab til konsulenterne ad denne kanal. Endelig havde knap hver tyvende fået kendskab til konsulenterne via pjecer.

Det kan således konstateres, at markedsføringen af projektet havde haft succes i den forstand, at langt de fleste biblioteker i maj 2003 havde kendskab til projektet og konsulenterne. Det er værd at understrege den store betydning, som formidling via kolleger og konsulenterne arrangementer har haft for udbredelsen af kendskabet til konsulenterne.

Godt samarbejde, overvejende relevante tilbud og nogen betydning

Der har været et relativt stort antal kontakter og samarbejder (små og større) mellem konsulenterne og folkebibliotekerne. Der er således 44% af svarpersonerne, der melder tilbage, at de har haft kontakt med konsulenterne, hvoraf de fleste betegner kontakterne som samarbejde, hvoraf stort set alle betegnes som gode.

Bibliotekerne blev bedt om at vurdere relevansen af de tilbud, konsulenterne havde udbudt, og hertil svarede 24%, at de »kun i ringe grad« havde været relevante, mens 12% »slet ikke« fandt tilbuddene relevante.

Omvendt mente 41%, at tilbuddene »i nogen grad« havde været relevante, og 23% mente, at tilbuddene »i høj grad« havde været relevante.

Det store spørgsmål er herefter, om konsulenterne og deres forskellige indsatser har haft betydning for bibliotekernes arbejde med problemstillinger i forhold til grupperne af etniske minoriteter. Der var 38% af svarpersonerne, der vurderede, at konsulenterne havde haft betydning for deres biblioteksbetjening af etniske minoriteter, mens 62% svarede nej til dette spørgsmål. Det tyder således på, at den praktiske betydning af projektet og konsulenternes indsatser i høj grad opnås gennem samarbejdsrelationer og i mindre grad gennem de generelle formidlingsstrategier via fx internettet.

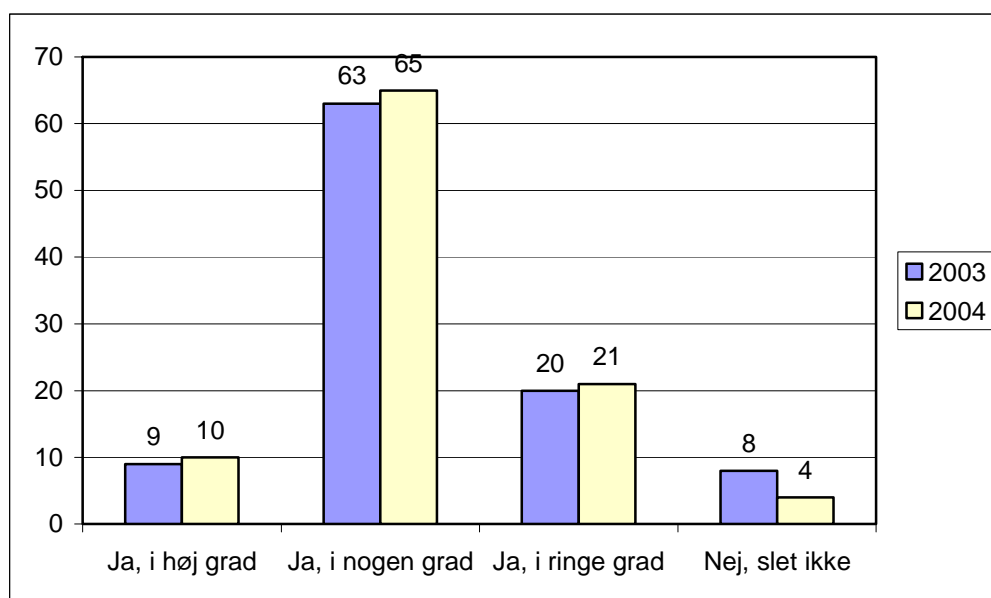
Der er dog hele 59% af svarpersonerne, der svarede ja til, at deres bibliotek havde iværksat aktiviteter med fokus på etniske minoriteter i løbet af det seneste år, da de blev spurgt i marts/april 2004, hvilket svarer til den andel af svarpersonerne, der »i høj grad« mener, at det er bibliotekets opgave at tage del i integrationen af etniske minoriteter såvel i 2003 som i 2004. I 2003 angav kun 46%, at deres bibliotek havde påtænkt at iværksætte aktiviteter med fokus på etniske minoriteter i det kommende år. Der var således en væsentlig større andel, der rent faktisk iværksatte aktiviteter på dette område, hvilket sandsynligvis til dels kan tilskrives den opmærksomhed og de aktiviteter, som projekterne og konsulenterne havde bidraget med i det forløbne år.

Bibliotekerne tager i nogen grad del i integrationen af etniske minoriteter

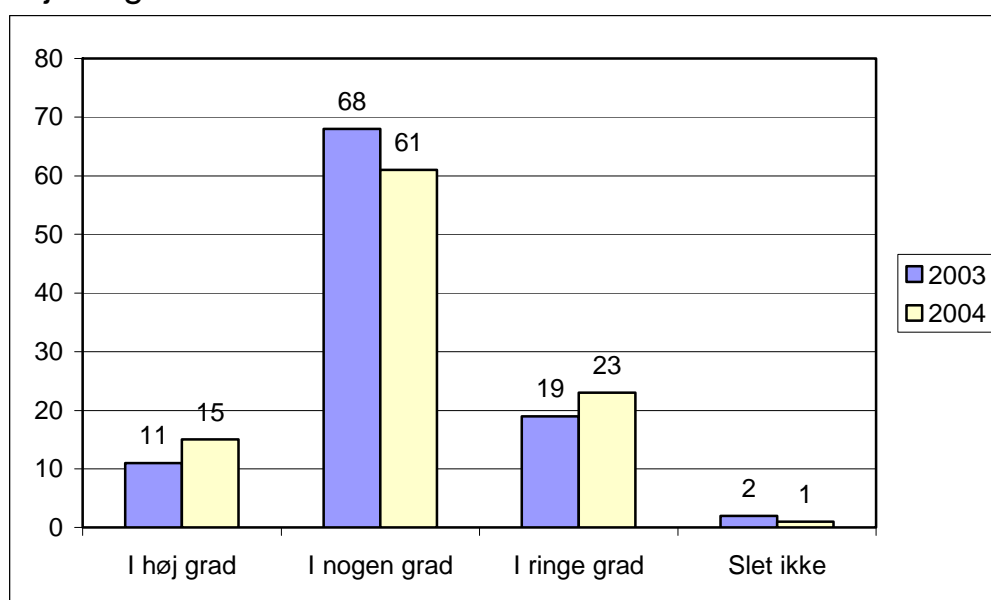
Vi spurgte også svarpersonerne, om de vurderede, at deres folkebibliotek tog del i integrationen af etniske minoriteter på tilfredsstillende vis. I figur 2 fremgår det, at 8% af svarpersonerne i 2003 vurderede, at deres bibliotek »slet ikke« tog del i integrationen af etniske minoriteter på tilfredsstillende vis, mens dette tal var faldet til 4% i 2004. Der er ikke tale om markante tal, men dog en tendens, der går i den rigtige retning for så vidt målet er, at bibliotekerne skal tage del i denne opgave på tilfredsstillende vis. At svarpersonerne mener, at der er brug for at forbedre biblioteksbetjeningen af etniske minoriteter, fremgår af figur 3, der viser, at 76% af svarpersonerne i 2004 vurderer, at der »i nogen grad« eller »i høj grad« er behov for at forbedre biblioteksbetjeningen for etniske minoriteter mod 79%

79% i 2003. Knap en fjerdedel (23%) vurderer i 2004, at der »i ringe grad« er behov for dette, mod 19% i 2003, hvilket støtter indtrykket af en stigende indsats på området.

Figur 2 Tager biblioteket del i integrationen af etniske minoriteter på tilfreds-
2 stillende vis?

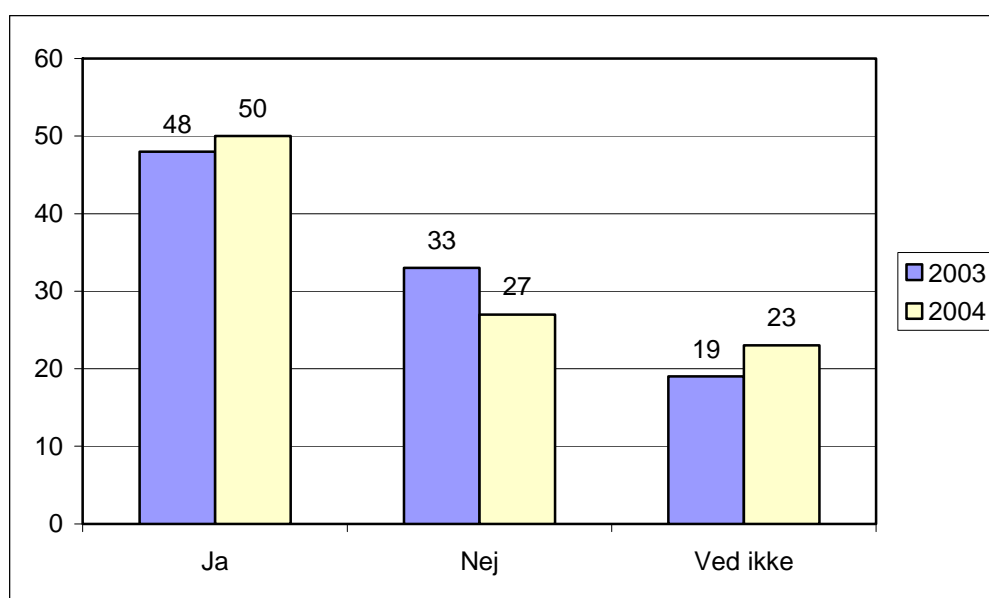

Figur 3 I hvilken grad vurderer du, at der er behov for at forbedre jeres biblio-
3 teksbetjening af etniske minoriteter?

I lighed med året før så påtænker halvdelen af svarpersonernes biblioteker at iværksætte aktiviteter med fokus på etniske minoriteter i 2004/2005, hvilket fremgår af figur 4. Det forventede aktivitetsniveau er således steget en smule, men ikke markant, medmindre den større andel af svarpersoner, der svarer »ved ikke«, omsættes til flere aktiviteter.

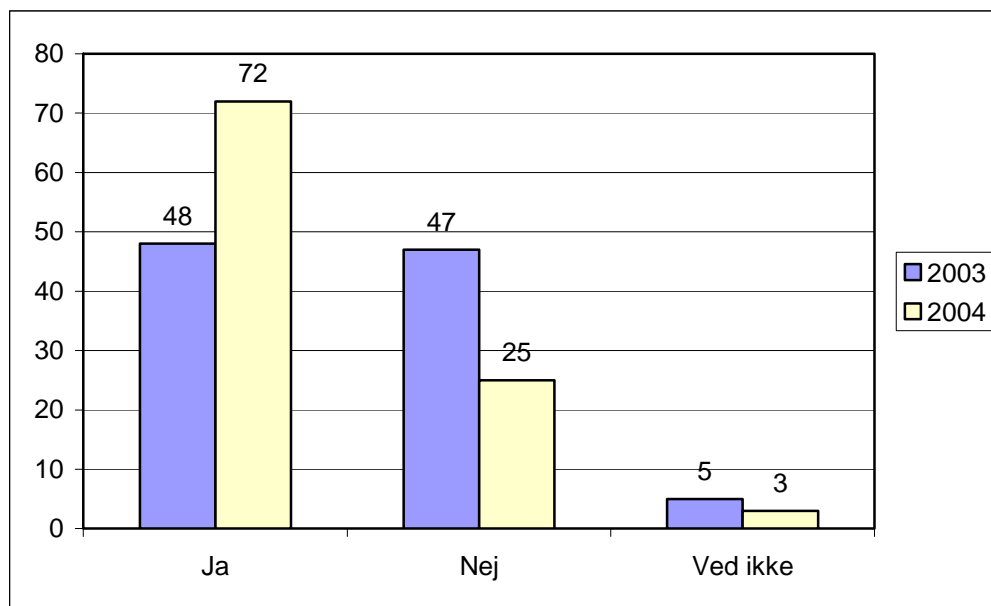
Figur 4 Påtænker dit bibliotek at iværksætte aktiviteter med fokus på etniske minoriteter i det kommende år?

Som det fremgår af figur 5, så er der sket en markant stigning i antallet af svarpersoner, der kan berette, at der er udarbejdet planer for det kommende års aktiviteter i forhold til etniske minoriteter. I 2004 svarede 72% af svarpersonerne således, at der var udarbejdet planer for disse aktiviteter, mens dette tal i 2003 var 48%, altså en forskel på 24%. Det forekommer meget sandsynligt, at konsulenternes indsatser på dette område har været medvirkende til denne stigning, idet 21% af svarpersonerne svarer ja til, at planerne er udarbejdet i samarbejde med netværkskonsulenten. I det omfang, at udarbejdelse af konkrete planer omsætter sig i højere grad af gennemførelse af påtænkte projekter og deres kvalitet, så kan denne udvikling fortolkes som et løft af folkebibliotekernes indsatser på området.

Figur 5 Er der der udarbejdet planer for disse aktiviteter?

5

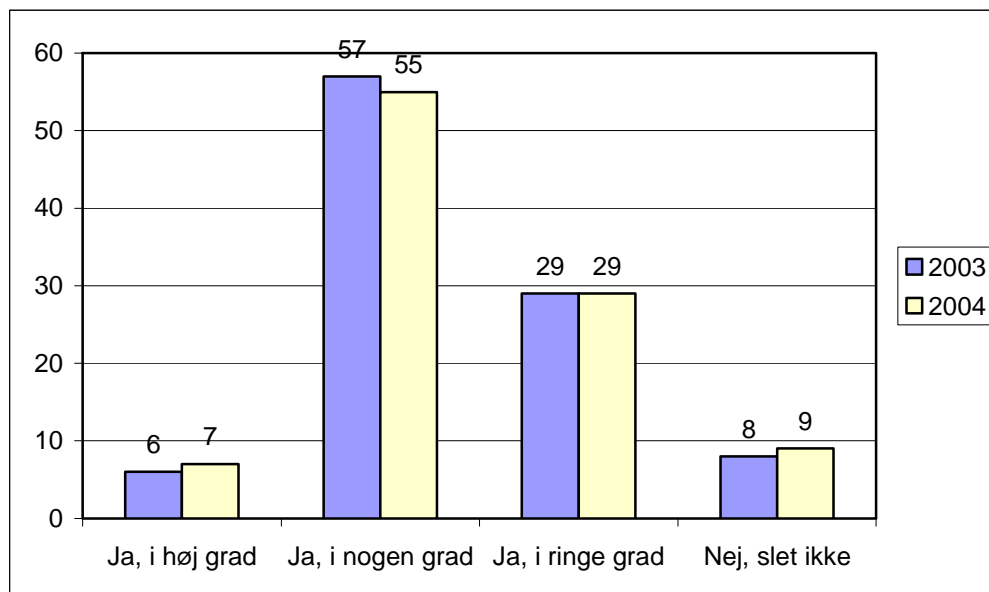

Muligheder for øget kontakt med etniske minoriteter

Folkebibliotekernes kontakt med og aktiviteter i forhold til målgruppen af etniske minoriteter er på den ene side bl.a. påvirket af bibliotekernes viden og indsigt i målgruppens interesser og behov for biblioteksbetjening og på den anden side påvirket af målgruppens viden og indsigt i, hvad bibliotekerne kan tilbyde dem, og hvad de kan stille krav om og have ønsker til. Ud fra disse to perspektiver dannes grundlaget for aktivt samspil mellem folkebibliotekerne og etniske minoriteter, som kan være en udviklende dynamo for biblioteksbetjeningen af etniske minoriteter. Vi bad derfor svarpersonerne besvare nogle spørgsmål om bibliotekernes muligheder for at tiltrække flere brugere fra målgruppen.

Svarpersonerne finder, at der er en sammenhæng mellem bibliotekernes udbud og antallet af brugere blandt etniske minoriteter. Der er således 8-9% af svarpersonerne, der vurderer, at en udvikling af bibliotekstilbudene til målgruppen »slet ikke« vil forøge antallet af aktive brugere, mens 7% vurderer, at det »i høj grad« vil være tilfældet. Mere end halvdelen af svarpersonerne vurderer, at bibliotekerne »i nogen grad« vil få flere biblioteksbrugere fra etniske minoriteter, hvis de udvikler bibliotekstilbuddene til disse grupper. Set fra svarpersonernes perspektiv besidder folkebibliotekerne således et potentiale i forhold til at komme i kontakt med flere af de etniske minoriteter.

Figur 6 Er det din vurdering, at I ville få flere biblioteksbrugere fra etniske minoriteter, hvis I udviklede bibliotekstilbuddene til disse grupper?

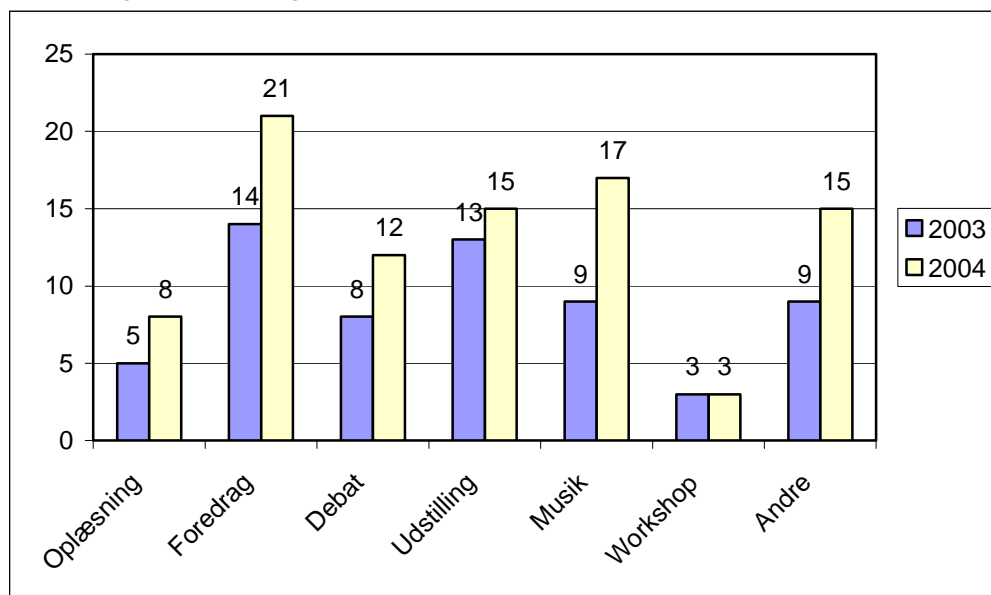
Kulturmødet, en aktivitetstype i vækst

Folkebibliotekerne har en række forskellige typer af aktiviteter, der retter sig mod etniske minoriteter. Det viste sig, at tilbud om møder og arrangementer over temaet »kulturmødet mellem etniske danskere og etniske minoriteter« er steget i omfang. Der var således 14% færre svarpersoner, der svarede »nej« til, at de havde gennemført sådanne aktiviteter i 2004, end det var tilfældet i 2003. I 2003 svarede 69% af svarpersonerne »nej«, mens denne andel var faldet til 55% i 2004. I hvilken grad denne stigning i denne aktivitetstype kan tilskrives projektet og konsulenternes indsatser, er umuligt at sige præcist, men det kan konstateres, at der er et fint sammenfald mellem den ønskede udvikling på dette område og den faktiske udvikling i aktivitetsniveauet.

Det viser sig, at det primært er foredrag og musik, der har været benyttet som omdrejningspunkt for arrangementerne, og det er denne type arrangementer, der markerer de største stigninger, når vi sammenligner tallene for 2003 og 2004.

Figur 7 Typer arrangementer gennemført 2003/2004

7

I 2004 svarer 51% ja til, at deres bibliotek planlægger lignende arrangementer fremover, hvilket er en stigning på 8% i forhold til 2003 og en understregning af, at denne aktivitetstype har fået et målbart løft i projektperioden.

Hvad angår fremstillingen af informationsmaterialer målrettet til etniske minoriteter, svarer 2% færre ja til, at de har fremstillet dette, i 2004 i forhold til 2003. Der er således stadig ca. en tredjedel af svarpersonerne, der kan bekræfte, at de har fremstillet informationsmateriale af denne karakter inden for det seneste år. Når det gælder opbygningen af materialsamlinger, er der ikke sket nogen bemærkelsesværdige ændringer. 27% svarer således stadig »nej slet ikke« til, at de har arbejdet med dette område.

Når det gælder gennemførelse af biblioteksorientering for målgruppen, er der en andel på omkring 40%, der svarer, at deres bibliotek hverken har tilbudt eller gennemført biblioteksorientering specielt for etniske minoriteter inden for det seneste år.

En tredjedel af bibliotekerne har afsat ressourcer målrettet til etniske minoriteter

Spørgsmålet om folkebibliotekernes betjening af etniske minoriteter handler selvfølgelig også om, hvilke ressourcer der er til rådighed og pri-

oriteres til formålet. Vi har derfor spurgt bibliotekerne, om de har afsat ressourcer til området. Knap hver tredje svarperson bekræfter, at biblioteket har afsat ressourcer specielt til biblioteksbetjeningen af etniske minoriteter, hvilket er samme andel som i 2003.

En anden vigtig dimension i bibliotekernes arbejde med betjening af etniske minoriteter er, om bibliotekerne har udviklet en politik på området. I forhold til dette spørgsmål, så er der 5% flere svarpersoner, der svarer ja til, at biblioteket har en politik i forhold til betjeningen af etniske minoriteter i 2004, hvor den samlede andel kommer op på 22%.

Bibliotekernes viden og kompetencer

Biblioteksbetjeningen af etniske minoriteter er naturligvis præget af bibliotekernes viden og kompetencer på området, hvorfor vi har stillet et par spørgsmål til bibliotekernes viden om målgruppen og deres kompetence i relation til denne.

Det viser sig, at knap halvdelen af svarpersonerne vurderer, at bibliotekets kendskab til lokalområdets etniske minoriteter »hverken er godt eller dårligt«, mens 39% vurderer, at det enten er »ret godt« eller »meget godt«.

Da vi spurgte til bibliotekernes tiltag i forhold til kompetenceudvikling på området, så viste det sig, at 29% af svarpersonerne kunne bekræfte, at deres bibliotek havde gennemført kompetenceudviklende tiltag i forhold til målgruppen. 65% af svarpersonerne svarede nej til, at sådanne tiltag havde været gennemført, og 6% svarede »ved ikke«.

Et væsentligt aspekt af bibliotekernes viden og kompetence knytter sig til udnyttelsen af eksterne kilder til viden. Når det gælder etniske minoriteter, er indvandrerbiblioteket en væsentlig del af de eksterne kilder til viden og kompetencer, som 22% af svarpersonerne angiver, at deres bibliotek bruger »ofte«, mens 50% gør det »af og til« i 2004. Der er 3% af svarpersonerne, der angiver, at deres bibliotek aldrig benytter sig af indvandrerbibliotekets tilbud og ekspertise. Der er en lille tendens til, at brugen af indvandrerbibliotekets ekspertise er faldende, når det gælder de svarpersoner, der angiver, at deres bibliotek »ofte« bruger indvandrerbiblioteket, idet 6% flere angiver, at de gjorde det i 2003. Den fraværende stigning i brugen af indvandrerbibliotekets ekspertise er umiddelbart overraskende, idet konsulenternes indsatser og placeringen af projektets hjemmeside, som en in-

tegreret del af indvandrerbibliotekets hjemmeside, kunne forventes at øge bibliotekernes opmærksomhed på relevant viden og kompetencer hos indvandrerbiblioteket.

En anden potentiel væsentlig ekstern kilde til viden og kompetencer er konsulenternes værktøjskasse, hvor det var hensigten at samle viden af relevans for direkte brug af bibliotekerne via projektets hjemmeside. Det viste sig, at 40% af svarpersonerne kendte netværkskonsulenternes »værktøjskasse« på indvandrerbibliotekets hjemmeside, og 20% heraf har benyttet sig af denne, da de besvarede den anden del af spørgeskemaundersøgelsen i 2004. Det svarer til 21 svarpersoner, hvilket er overraskende få, men er forståeligt i forhold til, hvor få værktøjer det var lykkedes at få lagt i værktøjsskassen. Problemet blev erkendt af konsulenterne, hvorfor opgaven er blevet prioriteret som et selvstændigt tema med en ansvarlig konsulent i den efterfølgende kampagne »Biblioteket – en port til det danske samfund« under overskriften »Startpakke – ideer og værktøjer til biblioteksbetjening af etniske minoriteter«. Evalueringens resultater på dette område medførte, at såvel konsulenterne som indvandrerbiblioteket satte aktiviteten i gang for at udbrede kendskabet til indvandrerbibliotekets ressourcer, såvel over for folkebibliotekerne som for de etniske minoriteter.

Bibliotekernes samarbejdspartnere uden for biblioteksverdenen

Strategien og ønsket om, at folkebibliotekerne skal styrke deres indsatser i forhold til integration af etniske minoriteter, fordrer bl.a., at samarbejdet med parter uden for biblioteksverdenen, fx med kommunale forvaltninger og andre, skal udbygges.

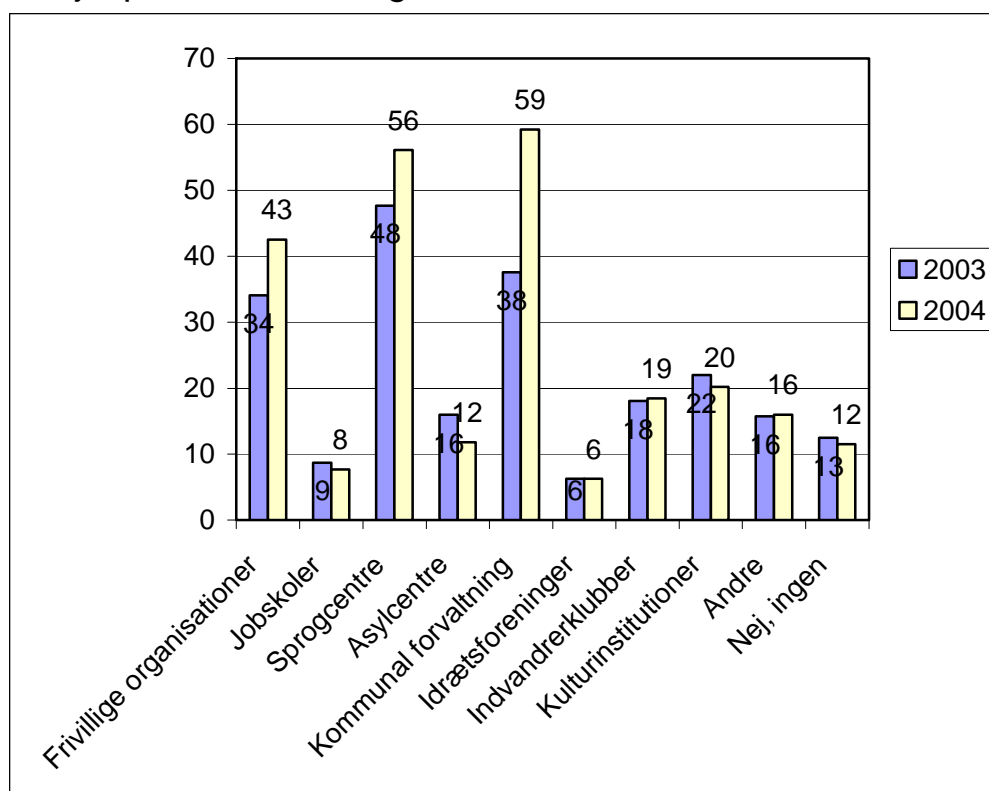
I den anden del af spørgeskemaundersøgelsen svarede 39% af svarpersonerne ja til, at deres bibliotek havde opsøgt nye samarbejdspartnere i løbet af det seneste år, hvilket var en mindre stigning på 3% i forhold til 2003.

Adspurgt om, hvilke samarbejdspartnere bibliotekerne havde opsøgt, så svarede svarpersonerne, at der særligt havde været tale om frivillige organisationer, sprogcentre og kommunale forvaltninger som mest fremtrædende som opsøgt samarbejdspartner.

Det fremgår af figur 8, at det er de frivillige organisationer, sprogcentre og den kommunale forvaltning, der flest gange udpeges som samarbejdspartner, og hvor de største stigninger forekommer i perioden fra 2003-2004. 9% flere udpeger de frivillige organisationer som samarbejdspartnere i 2004, 8% flere nævner sprogcentrene og 21% flere udpeger den kommunale forvaltning som samarbejdspartner i 2004 i forhold til 2003.

Figur 8 Samarbejdspartnere 2003 og 2004

8

Men fører disse nye kontakter og samarbejdsrelationer så til noget? I 2004 svarer 9% af svarpersonerne, at der aldrig er udsprunget konkrete initiativer fra samarbejdet, og 17% svarer »ja de fleste gange«, hvilket stemmer nogenlunde overens med besvarelsen for 2003.

Vi har spurgt svarpersonerne, om det er deres indtryk, at de kommunale forvaltninger ser biblioteket som en relevant samarbejdspartner i forhold til integrationen af etniske minoriteter. Svarene viser, at kultur- og fritidsforvaltningerne i højere grad ser bibliotekerne som relevante samarbejdspartnere, idet godt 25% flere svarpersoner oplever, at de »i høj grad« ser på

folkebibliotekerne som relevante samarbejdspartnere, end det er tilfældet i andre forvaltninger.

Bibliotekernes samarbejde med andre biblioteker

En væsentlig kilde til viden, information og kompetencer i forhold til biblioteksbetjening og integration af etniske minoriteter kan være samarbejde mellem biblioteker indbyrdes. Vi har derfor stillet et par spørgsmål om bibliotekernes samarbejde med andre biblioteker på dette område. Det viste sig, at knap 10% af svarpersonerne angiver, at de »ofte« udveksler erfaringer med andre biblioteker vedrørende etniske minoriteter, mens 13% angiver, at deres bibliotek »aldrig« gør det. Knap 40% samarbejder »af og til«, og omkring 35% gør det »sjældent«. Denne svarfordeling er stabil for både 2003 og 2004, hvorfor projektet og konsulenternes aktiviteter ikke har bidraget til at øge omfanget af samarbejde mellem bibliotekerne indbyrdes.

Når det gælder udviklingen i bibliotekernes samarbejde om indkøb af diverse materialer, er der tale om et fald, idet 63% af svarpersonerne i 2004 angiver, at det aldrig finder sted, mod 59% i 2003. Knap 5% samarbejder »ofte« på dette område, mens omkring 10% gør det »af og til«, og omkring 15% gør det »sjældent«.

Erfaringer med konsulentmodellen

Projektbeskrivelsen og startkonferencen den 3. marts 2003 lancerede ambitiøse visioner for bibliotekernes udvikling af deres betjening af etniske minoriteter og konsulenternes rolle heri. Konsulenterne var enige i, at det var vigtigt at arbejde med disse visioner, men stødte i deres praktiske arbejde ind i »virkelighedens verden«, hvor bibliotekerne ikke nødvendigvis tillagde arbejdet med etniske minoriteter førsteprioritet. Der var lydhørhed og accept af arbejdets relevans fra bibliotekernes side, men derfra og til at tage konkrete initiativer og afsætte ressourcer hertil var der et stykke, oplevede konsulenterne. Konsulenterne oplevede således i betydelig udstrækning, at de alene måtte være initiativtagere til at sætte aktiviteter i gang. Der var dog også biblioteker, der straks fra start meldte sig og hurtigt blev aktive og afgørende samarbejdspartnere for konsulenterne.

Det viste sig at være en vigtig opgave for konsulenterne at få omsat visionerne til realistiske mål, som både biblioteker og konsulenter kunne overkomme at arbejde med i praksis. Det var samtidig en væsentlig udfordring i dette arbejde at undgå, at realismen fik visionerne til at forsvinde ud af aktiviteterne.

Konsulenternes møde og samarbejde med bibliotekerne peger på, at vejen til samarbejde mellem netværkskonsulenterne og bibliotekerne blev mere fremkommelig, hvis konsulenterne også indgik i arbejdet med andre af bibliotekernes påtrængende problemer. Det var således en udfordring for konsulenterne at finde veje til at integrere deres specialiserede fokus på etniske minoriteter i bibliotekernes øvrige arbejdsområder.

Denne erfaring rejste et dilemma i forhold til konsulenternes håndtering af handleplanerne og succeskriterierne omkring indfrielse af disse. En fast opfattelse af, at konsulenterne alene skulle måles på, om de indfrie deres handleplaner, ville, logisk set, mindske konsulenternes interesse i at tage andre emner op, hvilket igen kunne komme til at stå i vejen for handleplanernes praktiske realisering. En fleksibel opfattelse af handleplanerne, der gav plads for, at det var legitimt for konsulenterne at tage andre emner op og bruge dem som »løftestang« for samarbejdet, kan på den ene side føre frem til nogle af handleplanerne faktisk realiseres. På den anden side er risikoen ved høj grad af fleksibilitet i forhold til handleplanerne, at fokus i konsulenternes arbejde kan forsvinde.

Konsulenterne blev ansat på baggrund af deres primære kvalifikationer og kompetencer inden for det biblioteksfaglige område og deres berøringsflader til gruppen af etniske minoriteter. Rollen som konsulent krævede dog også andre kompetencer, som konsulenterne hurtigt efterlyste uddannelse og læring indenfor. Der blev, som resultat heraf og med styregruppens medvirken, derfor etableret et fælles uddannelsesforløb for konsulenterne med sigte på at kvalificere dem yderligere i deres forskellige roller som specialkonsulenter.

Konsulenterne oplevede ret hurtigt og entydigt, at den personlige kommunikation med nøglepersoner i bibliotekerne var afgørende for samarbejde og anvendelsen af andre kommunikative virkemidler fx hjemmesider på internettet. Det ser således ud til, at kommunikation og mobilisering i forhold til den specialiserede målgruppe etniske minoriteter forudsætter

udbygningen af de personlige kontakter mellem henholdsvis biblioteker og konsulent og mellem bibliotekerne indbyrdes omkring emnet. Først da får andre former for kommunikation »rigtig relevans« og kan tages i anvendelse med effekt. Tesen understøttes af bibliotekernes svar i spørgeskemaundersøgelse, hvor det viser sig, at de primært har fået viden om projektet og konsulenterne via personlige kontakter.

Referencer

Biblioteksstyrelsen (2002): Projektbeskrivelse: Konsulenter i regionale netværk for biblioteksbetjening af etniske minoriteter i et kulturelt mangfoldigt samfund august 2002 - juli 2004. Tilgængelig via: www.indvandrerbiblioteket.dk/konsulenter

Christensen, Lisbeth m.fl. (2001): Frirum til integration: en undersøgelse af de etniske minoriteters brug af bibliotekerne. Statsbiblioteket.

Olsen, Leif (2005): Konsulenter i regionale netværk for biblioteksbetjening af etniske minoriteter i et kulturelt mangfoldigt samfund. Evalueringsrapport offentliggjort på akf's hjemmeside www.akf.dk

Hvenegaard Rasmussen, Caspar m.fl. (2001): Kulturinstitutionernes bidrag til det kulturelt mangfoldige Danmark: en undersøgelse af kunst- og kulturformidlingsinstitutionernes tilbud til og inddragelse af etniske minoriteter. Det Interkulturelle Netværk

Rieper, Olaf (2004): Håndbog i evaluering: metoder til at dokumentere og vurdere proces og effekt af offentlige indsatser. akf forlaget.

Noter

1. Netværkskonsulenterne fortsætter deres arbejde i endnu et år som en del af Biblioteksstyrelsens kampagne »Biblioteket – en port til det danske samfund«, hvor de sætter fokus på fire prioriterede temaer, se www.indvandrerbiblioteket.dk/konsulenter
2. I den følgende del af teksten omtales Statsbiblioteket/Indvandrerbiblioteket for nemheds skyld som Indvandrerbiblioteket.
3. Afgrænsningen af betegnelsen etniske minoriteter er i denne evaluering foretaget ud fra følgende formulering, som blev brugt ved vores henvendelser til ledere, bibliotekarer og øvrige medarbejdere: Hver gang vi henviser til etniske minoriteter, refererer vi til flygtninge og indvandrere fra lande uden for Norden og EU.